

DOCUMENTAȚIA TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ A MONUMENTELOR DE ARHITECTURĂ ȘI TEHNICĂ POPULARĂ DIN MUZEELE ETNOGRAFICE ÎN AER LIBER

Corneliu Bucur

I. Introducere

Intensa activitate din ultimele două decenii, de constituire în România, prin valorificarea și dezvoltarea unei experiențe antebelice pozitive, a unei rețele naționale de muzee etnografice în aer liber, armonios repartizată teritorial, a condus la elaborarea și fundamentarea unei concepții științifice și metodologice riguroase, privind dificila și complexa operă de organizare a muzeelor în aer liber.

Experienței generației care a inițiat primele acțiuni de salvare și valorificare expozițională a unor monumente de arhitectură populară, prin strămutarea lor în cadrul unor muzee socio-etnografice, i s-a adăugat, ca rezultat al condițiilor create de statul socialist român acestui front al activității științifico-culturale, o experiență nouă, având la bază un amplu program de cercetare prioritară în acest domeniu.

Se poate vorbi, în prezent, de o experiență națională a școlii românești de muzeologie, apreciată pe plan internațional¹, îmbogățită an de an, prin contribuția adusă de specialiștii fiecărei unități din cadrul rețelei naționale².

Muzeul tehnicii populare, beneficiind de un colectiv complex sub raportul pregătirii de specialitate a cadrelor cu studii superioare (istorici, sociologi, filologi, biologi și arhitecți), tehnice (constructori, arhitecți, chimiști), precum și a muncitorilor calificați, profilați pe meseriile esențiale (dulgherit, tâmplărit, fierărit, rotărit, zidărit, zugrăvit), a întrunit toate condițiile pentru

DIE WISSENSCHAFTLICH-TECHNISCHE DOKUMENTATION DER IN VOLKSKUNDLICHE FREILICHTMUSEEN ÜBERFÜHRTEN DENKMÄLER BÄUERLICHER BAUKUNST UND TECHNIK

Corneliu Bucur

I. Einführung

Die im Laufe der letzten zwei Jahrzehnte entfaltete intensive Tätigkeit, deren Ziel darin bestand, in Rumänien durch Auswertung und Entfaltung vor dem letzten Weltkrieg gesammelter positiver Erfahrungen, ein territorial gleichmäßig verteiltes Landesnetz volkskundlicher Freilichtmuseen zu schaffen, bewirkte die Ausarbeitung und Festigung einer streng wissenschaftlichen und methodologischen Auffassung, im Hinblick auf das schwierige und komplexe Unterfangen der Anlage von Freilichtmuseen.

Zur Erfahrung jener Generation, die die ersten Maßnahmen zur Erhaltung und ausstellungsmäßigen Auswertung gewisser Denkmäler des bäuerlichen Hausbaus durch deren Überführen in soziologisch-volkskundliche Museen anregte, kommt, dank der vom rumänischen sozialistischen Staat für diesen wissenschaftlich-kulturellen Wirkungsbereich geschaffenen Bedingungen, eine neue Erfahrung hinzu, der ein vordringlich darauf ausgerichtetes Forschungsprogramm zugrundeliegt.

So vermag man gegenwärtig von einer auf Weltenebene¹ anerkannten Nationalerfahrung der rumänischen Museologenschule zu sprechen, die durch den von den Kräften der einzelnen Einheiten des Landesnetzes geleisteten Beitrag Jahr um Jahr neue Bereicherungen erfährt².

Das Museum der bäuerlichen Technik, das in Hinsicht der Ausbildung seiner Fachkräfte, und zwar sowohl der akademisch geschulten (Historiker, Soziologen, Sprachkundler, Biologen und Architekten), der technisch ausgebildeten (Baumeister, Architekten, Chemiker), als auch der in den wichtigsten Gewerben qualifizierten Facharbeiter (Zimmerleute, Schreiner, Schmiede, Stellmacher, Maurer, Zimmermaler) über ein komplexes Arbeitskollektiv verfügt, erfüllt alle Bedingungen zur Ausarbeitung einer auffassungsmäßigen

¹ Simpozion, *Organizarea Muzeului etnografie în aer liber. Principii și metode*, vol. I, Comunicări, București, 1966.

² Boris Z d e r c i u c, *Cu privire la „dosarul științific” al complexelor muzeale din muzeele etnografice în aer liber*, în „Revista Muzeelor”, 21, 1969.

¹ Symposium, *Organizarea Muzeului etnografie în aer liber. Principii și metode*, Band I, Comunicări, Bukarest, 1966.

² Boris Z d e r c i u c, *Cu privire la „dosarul științific” al complexelor muzeale din muzeele etnografice în aer liber*, in „Revista Muzeelor”, 21, 1969.

elaborarea unei strategii științifice privind toate etapele complexului proces de strămutare a monumentelor de cultură populară în parcul din Dumbrava Sibiului, fundamentată pe o concepție și o metodologie riguros respectate.

Astăzi, sintetizând experiența colectivă a celor aproape 15 ani de activitate pentru organizarea expoziției de bază în aer liber, putem formula, ca o contribuție teoretică valoroasă la știința muzeologică națională, normele de bază în stabilirea *documentației tehnico-științifice*, privind studierea monumentului in situ, inclusiv relevarea sa, demontarea, transportul, reconstrucția, restaurarea și darea în circuitul expozițional, a monumentelor strămutate în muzeu.

În această lucrare ne vom opri la problema documentației, urmînd ca principiile și criteriile metodologice ale activității de reconstrucție și restaurare să le tratăm într-o altă lucrare.

II. Concepția efectuării întregii cercetări și documentații

Vom reaminti, pentru început, că în concepția noastră, Muzeul tehnicii populare va trebui să devină, în perspectiva finalizării expoziției de bază în aer liber și a organizării unei expoziții permanente, cu aceeași temă și expunere pavilionară, *un muzeu al civilizației tehnice populare din România*, valorificînd pe plan morfologic (etnografic) și analitic (istoric), valoroasele colecții de etnografie, istorie și arheologie privind mijloacele de muncă tradiționale, săvîrșite și perfecționate de-a lungul existenței sale multimilenare, de poporul român, în cooperare cu naționalitățile conlocuitoare.

Realizarea, într-o asemenea viziune complexă, interdisciplinară, a muzeului sibian, presupune o temeinică documentare științifică și tehnică asupra fenomenelor celor mai caracteristice și reprezentative ale civilizației populare tradiționale din patria noastră, deopotrivă din perspectiva etnografică și istorică, și, în măsura posibilităților, și din aceea a analizei antropologice și sociologice.

Această concepție și-a pus amprenta pe întreaga muncă de cercetare, selecție și documentare în teren, determinînd recoltarea unui bogat material informativ în primul rînd despre fenomenul studiat prin intermediul categoriilor materiale concrete, monumentale sau instrumentale. S-a urmărit prin aceasta, constituirea unei arhive documentare cît mai vaste cu privire la fenomenele reprezentate în muzeu prin intermediul monumentelor și obiectelor de inventar, selecționate în baza criteriilor unanim cunoscute și respectate, cu un singur amen-

und methodisch streng ausgerichteten wissenschaftlichen Strategie, die alle Etappen des vielfältigen Überführungsprozesses für Denkmäler bäuerlicher Kultur in den Museumspark in der „Dumbrava“ von Sibiu zu befriedigen vermag.

Heute, nach fast fünfzehnjährigem Wirken, lassen sich aufgrund der in diesem Zeitraum bei der Errichtung der Freilicht-Grundaussstellung erlangten Kollektiverfahrung, als wertvoller Beitrag zur nationalen Museologiewissenschaft, gewisse Grundnormen zur Festlegung der *technisch-wissenschaftlichen Dokumentation* formulieren, im Hinblick auf das Studium des Denkmals an seinem Standort, seine Aufnahme, Abtragung, Beförderung, Wiedererrichtung, Restaurierung und Freigabe zur Besichtigung im Museum.

In der gegenwärtigen Arbeit wollen wir uns auf die Frage der Dokumentation beschränken, die methodologischen Grundsätze des Wiederaufbaus und der Restaurierung dagegen in einer späteren Arbeit behandeln.

II. Die der Ausführung der Gesamtforschung und Dokumentation zugrundeliegende Auffassung

Zunächst wollen wir vorausschicken, daß das Museum der bäuerlichen Technik, unserer Meinung nach, was die Zielsetzung der Freilichtausstellung und die Errichtung einer dem gleichen Thema gewidmeten ständigen Pavillonaussstellung anbetrifft, sich in Zukunft zu einem *Museum der bäuerlichen technischen Zivilisation Rumäniens* gestalten soll, das in morphologischer (ethnographischer) und analytischer (historischer) Hinsicht die wertvollen volkscundlichen, geschichtlichen und archäologischen Sammlungen überlieferter Arbeitsgeräte auswertet, die vom rumänischen Volk entlang seines vieltausendjährigen Bestehens im Zusammenwirken mit den mitwohnenden Nationalitäten geschaffen und vervollkommen wurden.

Der Ausbau des Museums von Sibiu aus einer derart komplexen, interdisziplinären Sicht, setzt eine die kennzeichnendsten und repräsentativsten Erscheinungen überlieferter bäuerlicher Zivilisation unseres Vaterlandes betreffende, gründliche wissenschaftliche und technische Dokumentation voraus, die sich sowohl dem volkscundlichen und historischen als auch — im Bereich der Möglichkeiten — dem anthropologischen und soziologischen Phänomen widmet.

Diese Auffassung spiegelt sich in der gesamten Forschungs-, Selektions- und Feldforschungstätigkeit wider und bewirkt das Sammeln reichen Informationsmaterials, das vor allem die, anhand konkreter Sachkategorien in der Art von Denkmalen oder Geräten untersuchte Erscheinung betrifft.

Man bezweckte damit das Zustandekommen eines möglichst umfassenden, auf jene Erscheinungen bezogenen Dokumentararchivs, die im Museum durch Denkmäler und Ausstattungsgegenstände belegt sind, und aufgrund allgemein verbreiteter und berücksichtigter Gesichtspunkte ausgewählt

dament, acela al orientării noastre, predilect spre centrele sau zonele specializate, în cazul fiecărui fenomen și acordării unei importanțe prioritare criteriului autenticității, urmat de cel al monumentalității și valorii artistice a unităților și exponatelor.

Numai astfel, considerăm că Muzeul tehnicii populare va putea părăsi șablonul depășit al muzeelor de ramură, care pun accentul principal pe morfologie, vizînd să devină, în perspectiva finalizării sale, cea mai cuprinzătoare arhivă științifică documentară despre istoria și evoluția proceselor, procedeele și tehnicilor de lucru, precum și despre morfologia mijloacelor de muncă tradițională ale poporului român și naționalităților conlocuitoare din România.

III. Surse de informare

O informare cit mai amănunțită despre un fenomen (achiziție din natură, cules, vînătoare, pescuit, albinărit, lucrarea solului, creșterea vitelor sau prelucrarea celor mai diverse materii prime organice și anorganice, în cadrul unor ocupații specializate, meșteșuguri sau industrii populare), sau despre categoriile materiale care îl ilustrează (monumente, instrumentar de lucru sau produse), nu poate fi dobîndită decît prin cercetarea tuturor surselor accesibile, începînd cu *cercetarea pe teren directă*, nemijlocită (observația), continuînd cu *cercetarea indirectă* (interviuearea informatorilor) și încheind cu *cercetarea de arhivă*.

1. Cercetarea directă pe teren

Aceasta vizează prioritar, dacă nu chiar exclusiv, cunoașterea fizionomiei contemporane a fenomenului și, în primul rînd, morfologia acestuia.

Documentația înregistrată în această fază cuprinde cunoașterea structurii, dinamicii, intensității razei de răspîndire și duratei fenomenului, materializată în:

- a) dosarul științific al fenomenului cercetat;
- b) documentația foto-film și grafică privind aspectul contemporan, activ sau pasiv, al acestuia;
- c) planul de situație al monumentului in situ cu raportarea sa la formele de relief, ansamblul arhitectonic, rețeaua stradală etc.;
- d) ridicarea topografică a amplasamentului monumentului in situ;
- e) releveul monumentului in situ;
- f) scheme de funcționare a instalației tehnice;
- g) planul de organizare a interiorului locuit și a celui funcțional tehnic;
- h) lista materialelor de inventar utilitar gospodăresc și tehnic instrumental;

werden, mit einer einzigen Einschränkung, und zwar der unseres Museumsprofils, das sich bei der Behandlung jedweder Erscheinung vor allem den spezialisierten Zentren und Zonen zuwendet und bei der Auswahl der Einheiten und Ausstellungsgegenständen dem Authentizitäts-, Monumentalitäts- und Kunstwertgesichtspunkt den Vorrang gibt.

Nur so vermag das Museum der bäuerlichen Technik die überholte Schablone einschlägiger Museen zu überwinden, deren Hauptaugenmerk auf die Morphologie gerichtet ist, um sich in Zukunft zum umfassendsten, die Geschichte und Entwicklung der Arbeitsprozesse, -verfahren und -techniken, wie auch die Morphologie des überlieferten Arbeitsgeräts des rumänischen Volkes und der mitwohnenden Nationalitäten Rumäniens betreffenden, wissenschaftlichen Dokumentararchiv zu gestalten.

III. Die Informationsquellen

Eine möglichst detaillierte Information über eine Erscheinung (Beschaffung von Naturprodukten, Sammeln, Jagd, Fischfang, Bienenzucht, Ackerbau, Viehzucht oder Verarbeitung verschiedenster organischer und anorganischer Rohstoffe im Rahmen spezialisierter Beschäftigungen, Gewerbe oder bäuerlicher Industrie) bzw. über Sachgüterkategorien, die dieses illustrieren (Denkmäler, Arbeitsgeräte oder Erzeugnisse), läßt sich nicht anders als durch Erforschen aller erreichbaren Quellen, ausgehend von *unmittelbarer Feldforschung* (Beobachtung) über *indirekte Forschung* (Informantenbefragung) bis zur *Archivforschung*, verwirklichen.

1. Unmittelbare Feldforschung

Diese strebt hauptsächlich, wenn nicht gar ausschließlich, die Kenntnis des zeitgenössischen Aspektes der Erscheinung, vor allem aber deren Morphologie, an.

Die bei dieser Phase aufgezeichnete Dokumentation umfaßt die Kenntnis der Struktur, der Dynamik, der Intensität, des Verbreitungsbereichs und des Vorhaltens einer Erscheinung, die durch Folgendes materialisiert werden:

- a) die wissenschaftliche Datenmappe der erforschten Erscheinung;
- b) die Bilddokumentation (Photographien, Film, Graphik), die den gegenwärtigen aktiven oder passiven Aspekt der Erscheinung belegt;
- c) den an Ort und Stelle aufgenommenen Lageplan des Denkmals, aufgezeichnet unter Berücksichtigung der Bodenformen, des architektonischen Ensembles, des Straßennetzes usw.;
- d) die topographische Aufnahme des Denkmalstandorts;
- e) die am Standort vorgenommene Vermessung des Denkmals;
- f) das Funktionsschema der technischen Anlage;
- g) die Einteilung des Wohn- bzw. des funktionell-technischen Raumes;
- h) die Bestandaufnahme des Hausrats und des technischen Arbeitsgeräts;

- i) fișa de conservare;
- j) regimul de proprietate;
- k) înregistrarea micropeisajului local.

Cercetarea are un caracter monografic, ponderea sa în ansamblu investigației fiind decisivă, finalizându-se prin selecția, în raport de gradul de conservare sau alterare al fiecărui monument, a celor mai reprezentative exponate.

2. Cercetarea indirectă, prin chestionarea informatorilor

Acest demers metodologic este indispensabil pentru etapa istorică în care ne găsim, venind în sprijinul completării esențiale a documentației inițiale, atât prin adâncirea și detalierea unor aspecte, care țin de descifrarea structurii și dinamicii de veche tradiție a fenomenului, cât și al stabilirii răspîndirii, frecvenței și intensității sale, în urmă cu decenii.

Deasemeni, metoda interviului, aduce informații extrem de utile pentru cunoașterea amănunțită a fișei biografice a monumentului, a preferențelor esențiale sau de detaliu, intervenite de-a lungul anilor.

Vom insista, îndeosebi, asupra aspectului secund, care s-a dovedit, în practica noastră muzeală, de un interes considerabil.

Principalele aspecte, asupra cărora considerăm că trebuie insistat în această etapă a cercetării, constau din:

a) modificări în sistemul constructiv al monumentului (creșterea sau reducerea nivelelor, panțelor, acoperișurilor etc.);

b) modificări în structura planimetrică a acestora prin:

- reducerea sau majorarea numărului încăperilor;

- adăugarea sau îndepărtarea unor elemente auxiliare (prisper, scări);

c) modificări morfologice, cum ar fi:

- mărirea sau reducerea spațiilor;
- mărirea sau micșorarea golurilor (uși, ferestre);

- creșterea sau reducerea numărului acestora;
- modificarea elementelor arhitectonice auxiliare (prisper, scări, balustrade);

d) modificări în tehnologia construcțiilor și, implicit, în ceea ce privește materialele utilizate:

- la substrucția monumentelor (bolovani, furci, piloți, zidărie cu lianți de argilă, var sau ciment);

- la pereți (cunune de birne, fahwerk, chirpic, vâlătuci, ciamur, cărămidă);

- la șarpantă (funcție de pante și materialele utilizate la învelitoare);

- la învelitoare (paie, stuf, șită, țigle, olane);
- la pardoseli și tavan (argilă, cherestea, respectiv șipei în nut și feder, cherestea);

- i) das den Erhaltungszustand anzeigende Konservierungsmerkblatt;

- j) das die Besitzverhältnisse betreffende Merkblatt;

- k) die Aufnahme der Lokal-Mikrolandschaft.

Die Forschung hat Monographiecharakter und ihr Gewicht ist innerhalb der Gesamterhebung ausschlaggebend. Ihr Endergebnis bildet die, aufgrund des Erhaltungstands jedes einzelnen Denkmals, erfolgte Auswahl der repräsentativsten Exponate.

2. Die indirekte, aufgrund von Informantenbefragung zustandekomende Forschung

Diese Arbeitsmethode ist für die gegenwärtige Geschichtselappe unentbehrlich und bildet eine wesentliche Ergänzung der ursprünglichen Dokumentation, und zwar sowohl durch die Vertiefung, als auch durch die Detaillierung gewisser Aspekte, die sich auf das Entziffern der altüberlieferten Struktur sowie auf das Festlegen der für frühere Jahrzehnte geltenden Verbreitung, Häufigkeit und Dichte beziehen.

Desgleichen vermittelt die Direktbefragungsmethode in Interviewform äußerst nützliche Hinweise zur gründlichen Kenntnis der biographischen Kennkarte des Denkmals, bzw. der im Laufe der Zeit erfolgten wesentlichen oder oberflächlichen Veränderungen.

Da sich der zweite Aspekt in unserer Museumspraxis als von höchstem Interesse erwies, wollen wir in dem Folgenden darauf näher eingehen.

Zu den wichtigsten Aspekten, denen man während dieser Etappe Beachtung schenken muß, gehören folgende:

a) im Bausystem des Denkmals belegte Abänderungen (Erhöhen oder Senken der Geschoßanzahl, der Dachneigung usw.);

b) Abänderungen der planimetrischen Struktur derselben durch:

- Vermindern oder Erhöhen der Raumanzahl;
- Hinzufügen oder Weglassen von Nebenelementen (Laubengang, Treppen);

c) morphologische Veränderungen, wie etwa:

- Vergrößern oder Verkleinern der Räume;
- Erweitern oder Verengern der Öffnungen (Türen, Fenster);

- Zu- oder Abnahme derselben;
- Veränderung architektonischer Hilfselemente (Terrassen, Treppen, Geländer).

d) in der Bautechnologie und im Zusammenhang damit innerhalb der benutzten Baustoffe auftretende Wandlungen:

- beim Unterbau der Denkmäler (Feldsteine, Gabelhölzer, Rammpfähle, Lehm-, Kalkmörtel- oder Betonmauerwerk);

- bei den Wänden (Balkenkränze, Fachwerk, Lehm- oder Luftziegel, Backstein);

- beim Dach (aufgrund der Dachneigung und -eindeckung);

- bei der Dacheindeckung (Stroh, Schilf, Schindeln, Dach- und Holzziegel);

- bei Fußboden und Decke (Lehm- bzw. Bretterboden, vernutete Latten- oder Bretterdecke);

— la binale (în tehnica dulgherească sau timplărească);

— la tencuieli (creșterea grinzilor, cu pene, „pe cercuială“, pe zid).

e) modificări în tipologia instalațiilor de încălzit și gătit și sistemul de evacuare a fumului;

f) modificări privind mobilierul fix și mobil;

g) modificări privind structura organizării interioarei și natura obiectelor de inventar;

h) modificări în funcțiunea economică sau socială a construcțiilor și spațiilor, produse ca urmare a adaptării lor la o activitate specializată (meșteșug, industrie) sau la exercitarea unor activități ocupaționale specifice (treieratul manual și vînturatul, spre exemplu), cum ar fi: abandonarea acestor activități (ca exemple cităm, aici, introducerea unei instalații de morărit în tinda casei, sau a cuptorului de ars ceramică etc.);

— abandonarea unei categorii de utilaje, mijloace de transport etc., depozitate intacte în construcții proprii;

— creșterea numărului de familii sau a membrilor și modificarea folosinței spațiilor de locuit;

— părăsirea funcției sociale a monumentului sau modificarea acesteia sub presiunea unor evenimente de conjunctură (transformarea unei încăperi sau anexe gospodărești, în cîrciumă, magazie, depozite, etc.);

— integrarea monumentului în noile structuri organizatorice impuse de noua formulă de organizare a producției sociale.

Toate aceste aspecte trebuie înregistrate cu rigorozitate științifică, dar tratate sub rezerva confirmării lor de către alți informatori sau, direct, în faza de demontare a construcției.

Importantă nu este numai înregistrarea acestui repertoriu de modificări, ci și a cauzei producerii lor, a momentului și împrejurărilor, a autorilor acestora (în cazul în care este opera unor meșteri „calificați“ care ar mai putea trăi).

În cazul informațiilor reconstitutive, pentru care ne lipsește modelul concret comparativ, se admite tehnica schițelor robot, condiționată de confirmarea acestora de către mai mulți subiecți.

3. Cercetare în arhive

Pentru aspectele istorice mai apropiate, sau mai îndepărtate ale fenomenelor studiate, izvoarele de arhivă și istorice sînt singurele capabile să coboare conținutul cunoașterii noastre spre obîrșia acestora.

a) Cercetarea *documentelor scrise* relevă valoroase informații privind vechimea, densitatea și intensitatea fenomenului, implicații ale vieții social-economice asupra desfășurării acestuia sau

— bei Tür- und Fensterstöcken (in Zimmerwerks- oder Schreinertechnik);

— beim Verputz (Einkerben der Wandbalken, Einschlagen von Dübeln, Stuckaturruten, Mauerwerk);

e) in der Typologie der Heiz- und Kochanlagen bezw. des Rauchabzugs belegte Änderungen;

f) das unbewegliche und bewegliche Mobiliar betreffende Veränderungen;

g) innerhalb der Wohnungseinrichtungs-Struktur und dem Bestand an Einrichtungsgegenständen belegte Wandlungen;

h) Veränderungen der wirtschaftlichen und sozialen Funktion der Bauten und Räume, aufgrund der Anpassung derselben an spezialisierte Tätigkeiten (Gewerbe, Industrie) oder spezifische Beschäftigungen (z. B. der Handdrusch, das Worfeln) wie auch das Auflassen gewisser Tätigkeiten (als Beispiele führen wir hier das Unterbringen einer Mahlvorrichtung bezw. eines Keramikbrennofens im Hausflur u. a. an);

— Auflassen einer Gattung von Ausrüstungen, Beförderungsmitteln usw., die in eigenen Gebäuden abgestellt werden;

— das Anwachsen der Anzahl von Familien oder von Familienmitgliedern und die sich im Wohnhaus daraus ergebenden Wandlungen;

— Auflassen der sozialen Funktion des betreffenden Denkmals oder unter dem Druck gewisser Konjunktürelemente erfolgte Umwandlungen eines Raumes oder eines Wirtschaftsgebäudes (zu Gaststätten, Speichern, Lagerräumen u. a.);

— Eingliederung des Denkmals in neue, von den neuen Organisationsformeln der Sozialproduktion bewirkte organisatorische Strukturen.

All diese Aspekte müssen mit aller wissenschaftlichen Gründlichkeit aufgenommen werden, doch unter Vorbehalt ihrer Bestätigung durch andere Informanten oder durch unmittelbar während der Abtragsphase festgelegte Sachbeweise.

Wichtig ist jedoch nicht bloß das Aufnehmen der Abänderungen als solche, sondern auch die Feststellung ihrer Ursachen, des Augenblicks bezw. der Umstände oder der Urheber derselben (soweit es sich um das Wirken noch lebender, „Fach-“ Handwerker handelt).

Im Falle rekonstruierter Aufschlüsse, bei denen es uns an einem konkreten Vergleichsmodell mangelt, ist die Benutzung von Zusammensetzsckizzen gestattet, soweit sie mehreren Informanten zur Bestätigung vorgelegt werden.

3. Die Archivforschung

Für zeitlich mehr oder weniger entfernte Geschichtsaspekte ermöglichen allein die Archiv- oder Geschichtsquellen unseren Wissensgehalt möglichst weit in die Vergangenheit zurückzutreiben und damit dem Ursprung der Erscheinung näher zu bringen.

a) Die Untersuchung *schriftlicher Dokumente* fördert wertvolle Informationen zutage im Hinblick auf Alter, Dichte, Häufigkeit der Erscheinung, desgleichen auf Auswirkungen des sozialwirtschaftlichen und politischen Lebens auf die Abwicklung eines Vorgangs oder das Dasein des

vietii monumentului, aspectele de viață a comunității locale sau familiale chiar.

b) Cercetările în *arhiva grafică* oferă, nu arareori, documente originale de cel mai mare interes asupra morfologiei categoriilor materiale studiate, fie pe scară tipologică, fie referitor la forma originală a monumentului care a suferit unele degradări sau modificări ocazionale.

Pe plan istoric universal, această arhivă prezintă un interes excepțional, îndeosebi pentru domeniul mijloacelor de muncă. Mulțumită ei, putem cobori informația noastră pînă în antichitatea clasică, în privința a numeroase principii sau instalații de obîrșie antică, sau pînă la începutul evului mediu, pentru numeroase invenții sau generalizări, care au loc la această dată.

În numeroase cazuri, aceste supraviețuiri aduc lumină în datarea unor fenomene din istoria civilizației populare a căror apariție a rămas pînă astăzi controversată (moara de apă, fierăstrăul hidraulic, șteampul etc.).

c) Cercetarea *arhivei fotografice*, deși de dată mai recentă, completează materialul informațional cu date de cea mai mare valoare, repere unice în opera de reconstrucție sau reconstituire muzeografică.

Caracterul de martor ocular al fotografiei conferă informației o valoare probatorie incontestabilă pentru aspectele contradictorii ale unei documentații incomplete (cazul morii cu cai, al morii de vînt, „căciulate“ ș.a.).

IV. Dosarul științific al monumentului

Întreaga cercetare care a parcurs etapele susmenționate, utilizînd sursele și modalitățile de investigare caracteristice fiecăreia, în scopul cunoașterii monografice complexe a fenomenului și monumentului, se finalizează, în planul documentației tehnico-științifice, cu caracter muzeal, prin ceea ce a intrat în literatura de specialitate sub denumirea de „*dosarul științific al unității*“.

Acesta reprezintă sinteza cercetării de pînă acum privind toate aspectele esențiale ale monumentului:

- istoricul fenomenului pe care-l ilustrează;
- istoricul monumentului;
- situația acestuia la data înregistrării sale sub toate aspectele (descriere, releveu, amplasare, stare de conservare, regim de proprietate, evaluare, lista de inventar funcțional, dotări auxiliare, plan de amplasare în muzeu, proiect de amenajări peisagistice).

Denkmals und schließlich auf gewisse Lebensaspekte der heimischen oder Familiengemeinschaft.

b) Forschungen im *Graphikarchiv* bieten nicht selten Einblick in höchst wertvolle Originaldokumente, die besonders für die Morphologie der erforschten Sachgruppen von Bedeutung sind, und zwar, sei es in typologischer Hinsicht, sei es was die Ursprungsform des Denkmals anbelangt, die eine Reihe von Verfallerscheinungen oder gelegentliche Umwandlungen verzeichnete.

Auf weltgeschichtlicher Ebene kommt diesem Archiv, vor allem was das Sachgebiet des Arbeitsgeräts anbetrifft, außerordentliche Bedeutung zu. Davon ausgehend vermögen wir unsere Information bis ins klassische Altertum zurückzuverfolgen, was zahlreiche Prinzipien und technische Anlagen antiken Ursprungs anbetrifft, oder bis ins frühe Mittelalter, im Hinblick verschiedener Erfindungen, bezw. der Verallgemeinerung derselben, die zu diesem Zeitpunkt stattfand.

Häufig bringt ein derartiges „Überleben“ Licht in das Dunkel, das rund um die Datierung gewisser Erscheinungen der Geschichte bäuerlicher Technik bezw. Zivilisation herrscht, deren Auftreten bis heute umstritten ist (Wassermühle, wasserbetriebene Sägemühle, Pochwerk usw.).

c) Obgleich jüngerem Datums, vermag das *Photoarchiv* der Forschung wertvolles Informationsmaterial zu bieten, das einmalige Daten und Hinweise für den Wiederaufbau oder museographische Rekonstruktionen enthält.

Der Augenzeugen-Charakter der Photographie verleiht dieser Information unanfechtbare Beweiskraft, besonders im Falle widersprüchlicher Aspekte einer unvollständigen Dokumentation (wie etwa im Falle der Roßmühle, der Kappenwindmühle u.a.m.).

IV. Die wissenschaftliche Mappe des Denkmals

Die die obenerwähnten Etappen durchlaufende Forschungsarbeit bedient sich, zwecks komplexen monographischen Erfassens der Erscheinung bezw. des Denkmals, aller dieselben betreffenden Untersuchungsquellen und -möglichkeiten. Ihren konkreten Abschluß findet sie, in Hinsicht der technisch-wissenschaftlichen Dokumentation musealen Charakters, durch das, was allgemein unter der Bezeichnung „*wissenschaftliche Mappe der Einheit*“ in die Fachliteratur Eingang fand.

Diese bildet eine Synthese der gesamten, bis dahin ausgeführten, die wesentlichsten Aspekte des Denkmals betreffenden Forschungen und zwar:

- die Geschichte der durch das Denkmal veranschaulichten Erscheinung
- die Geschichte des Denkmals;
- dessen Lage zur Zeit der vorgenommenen, allseitigen Aufnahme (Beschreibung, Vermessung, Erhaltungszustand, Besitzverhältnisse, Bewertung, Bestandaufnahme des Funktionsgeräts und der Behelfsausrüstungen, Lageplan des Denkmals im Museum, Entwurf für landschaftliche Umgestaltung.).

Dosarul mai cuprinde memoriul științific de specialitate privind necesitatea transferării sale într-un muzeu, în funcție de profilul tematic și teritoriul de reprezentare ale acestuia.

În final, acesta mai cuprinde partea economică care evaluează costul lucrărilor de strămutare (an-temăsurătoare, deviz general pe obiecte, analize speciale, deviz recapitulativ).

Întocmirea unui asemenea dosar științific este la ora actuală o condiție indispensabilă pentru strămutarea unui monument, din satele patriei noastre, în muzeele în aer liber.

V. Documentația în faza de demontare și reconstrucție

Deși aparent o etapă de execuție, atât demontarea cât și reconstrucția se dovedesc a fi deosebit de importante și pe planul *completării documentației*, fiecare din acestea evidențiind activități distincte cu sarcini precise în planul documentației.

1. Documentația demontării monumentelor

La demontarea monumentelor de cultură populară se procedează de o manieră științifică, urmărind cu releveul în mână și notînd în *caietul de șantier*, desfășurarea lucrărilor.

În afara operațiunilor tehnice cunoscute și generalizate aproape la toate muzeele (marcarea cu plăcuțe metalice a pieselor lemnoase sau numerotarea cu cretă forestieră ori vopsea, a pietrelor), asociată cu înregistrarea acestor repere pe planurile din dosar (de regulă, pe piesele care prezintă fațadele), demontarea trebuie să conducă muzeograful, printr-o atentă și amănunțită observare, la stabilirea cu certitudine a modificărilor survenite de-a lungul vremii, la monumentul în cauză.

În afara înregistrării tuturor constatărilor în caietul de șantier, fiecare detaliu trebuie *înregistrat pe peliculă*.

Tot acum se fotografiază toate detaliile constructive care s-au evidențiat sau au devenit accesibile numai în faza de demontare, acești martori fiind indispensabili în opera de reconstrucție.

După demontarea pereților portanți și îndepărtarea părților vizibile ale soclului, se fac sondaje pentru stabilirea tehnicii și materialelor cu care a fost construită fundația monumentului.

În sfîrșit, tot acum, se notează starea de conservare exactă a materialelor rezultate din demontare, notîndu-se totul, în cel mai amănunțit mod, în caietul de șantier.

Außerdem umfaßt die Mappe den wissenschaftlichen Fachreport, der die Notwendigkeit der Überführung des Objekts in ein Museum anhand des thematischen Profils und des territorialen Sammelbereichs des Letzteren begründet.

Schließlich enthält sie noch den finanziellen Teil, der die Überführungskosten veranschlagt (Standort-Vorvermessung, nach Bauobjekten gegliederten Kostenvoranschlag, Sonderuntersuchungen, Gesamt-Kostenvoranschlag).

Das Ausarbeiten einer derartigen wissenschaftlichen Mappe bildet gegenwärtig eine unumgängliche Voraussetzung für die Überführung eines, aus den Dörfern unseres Vaterlandes stammenden Denkmals in Freilichtmuseen.

V. Die Dokumentation während der Abtrags- und Wiederaufbauphase

Obleich das Abtragen, wie auch der Wiederaufbau als ausgesprochene Ausführungsetappen erscheinen, sind beide auch für die *Vervollständigung der Dokumentation* von großer Bedeutung, da jede einzelne gewisse Tätigkeiten umfaßt, denen innerhalb des Dokumentationsbereichs genau umrissene Aufgaben zufallen.

1. Die während der Abtragsphase aufgezeichnete Dokumentation

Während der Abtragsarbeiten bäuerlicher Denkmäler wird streng wissenschaftlich vorgegangen und der gesamte Arbeitsverlauf anhand der Vermessungsdaten und unter Benutzung des *Baujournals* verfolgt.

Von den in fast allen Museen bekannten und benutzten technischen Operationen abgesehen (wie das Markieren der Holzteile mittels Blechmarken und der Steine durch mit Fettkreide oder Farbe aufgetragener Ziffern, wobei die betreffenden Marken, bzw. Kennziffern in die in den Dokumentarmappen befindlichen, Fassadenaufrisse eingetragen werden), müssen die Abtragsarbeiten den Museographen, anhand genauer und detaillierter Beobachtung, zur Festlegung von, im Laufe der Zeit, am betreffenden Bauwerk vorgenommenen Veränderungen, hinleiten.

Neben dem Festhalten sämtlicher dahingehender Feststellungen im *Baujournal*, muß jede Einzelheit *photographisch festgehalten* werden.

Im Laufe der gleichen Phase werden alle wichtigen Baudetails, oder solche, die erst während der Abtragsarbeiten zutage traten, photographiert, da sie beim Wiederaufbau unentbehrliche Zeugen darstellen.

Nach Abtragen der Wände und der sichtbaren Sockelteile, werden Sondierungen vorgenommen, um die bei der Errichtung der Grundmauern benutzte Technik und die angewandten Rohstoffe festzustellen.

Ebenfalls jetzt untersucht man den genauen Erhaltungszustand der bei den Abtragsarbeiten erlangten Bauteile, wobei alle Einzelheiten im *Baujournal* möglichst genau festgehalten werden.

2. *Intocmirea proiectului de reconstrucție-restaurare*

Sînt rarissime astăzi cazurile cînd, un monument, selecționat să fie transferat în muzeu, nu a suferit nici o transformare structurală, morfologică sau funcțională, astfel ca reconstrucția acestuia să nu ridice probleme.

În cazurile cele mai frecvente, cele ale producerii unor modificări, de orice natură ar fi acestea, după demontare, muzeograful împreună cu proiectantul (arhitectul) și eventual și tehnicianul constructor, analizează și coroborează toate informațiile despre aceste modificări, indiferent de sursa obținerii lor, întocmind (în practică, din păcate, prea rar) *proiectul de reconstrucție și restaurare*.

Elaborarea unui asemenea proiect este extrem de pretențioasă obligînd la o cercetare quasi totală a documentației cu privire la caracteristicile inițiale sau mai vechi, ale construcției.

Atunci cînd datele, pentru aducerea monumentului la o formă inițială, sînt eliptice sau neconcludente, trebuie acceptată soluția de compromis, de a alege o fază intermediară sau de a reconstrui chiar monumentul în starea în care a fost achiziționat.

Lucrarea cuprinde planimetria monumentului, elevația și acoperișul, tehnicile de construcție și materialele utilizate, organizarea interiorului, mobilierul fix.

3. *Stabilirea amplasamentului*

O problemă cu repercursiuni esențiale pentru integrarea cit mai fidelă a exponatului muzeal în ambianța naturală a muzeului, conform unei corespondențe și intimități întîlnită, de regulă, pe teren, între aceste monumente și peisajul satelor noastre, potrivit funcționalității, dar și a caracteristicilor sale constructive, este *stabilirea amplasamentului*.

Studiile efectuate pe teren în acest scop, ca și ridicarea topografică și întocmirea unui plan de situație in situ, servesc ca material documentar pentru alegerea celui mai indicat amplasament, cu concesiile de rigoare care trebuiesc făcute criteriului primordial al amplasării: *integrarea tematică*.

Lucrările ocazionate de această fază a lucrării de reconstrucție constau din:

— ridicarea topografică a terenului, stabilit ca loc de amplasament pe bază studierii proiectului tematic și a calității terenului muzeului, inclusiv a peisajului;

— elaborarea unui proiect pentru lucrările de amenajare a canalelor hidraulice, a căilor de acces pentru vizitare;

— întocmirea proiectului pentru amenajarea peisagistică a terenului din jurul noului monument, pe baza situației înregistrate pe teren, dar

2. *Die Ausarbeitung des Wiederaufbau- und Restaurierungsentwurfs*

In den seltensten Fällen haben zur Überführung ins Museum bestimmte Bauten keinerlei Veränderungen, struktureller, morphologischer oder funktioneller Natur, erlebt, so daß der Wiederaufbau derselben keinerlei Fragen aufwirft.

Meist, d. h. im Falle derartiger Veränderungen, — ganz gleich von welcher Natur sie sein mögen — werden alle darauf hinweisenden Informationen vom Museographen und Projektanten (Architekt), fallweise auch vom Bautechniker, nach den Abtragungsarbeiten genau erörtert und, ohne Berücksichtigung ihrer Herkunft, analysiert und (in der Praxis leider allzu selten) das *Wiederaufbau- und Restaurierungsprojekt* ausgearbeitet.

Diese Phase erweist sich als überaus anspruchsvoll, da sie eine sozusagen vollkommene Auswertung der, die ursprünglichen, bezw. älteren Kennzeichen des Bauwerks betreffende Dokumentation voraussetzt.

Erweisen sich die Daten, im Hinblick auf eine Rückführung des Bauwerks in seine ursprüngliche Form, als ellyptisch oder nicht aufschlußreich, so muß man sich zu einer Kompromißlösung, d. h. zu einer der Übergangsphasen entschließen, oder schließlich das Bauwerk in dem Zustand wiedererrichten, in dem es sich beim Ankauf fand.

Die Arbeit selbst umfaßt die Grundrißvermessungen des Bauwerks, dessen Aufriß, das Dach, die benutzten Bautechniken und Baustoffe, die Einrichtung der Räume und das festverankerte Mobilier.

3. *Die Festlegung des Standorts*

Die *Standortfestlegung* bildet zweifelsohne eine Frage mit erheblichen Rückwirkungen auf die möglichst getreue Eingliederung des Museums-exponats in den landschaftlichen Rahmen des Museums, entsprechend, einem üblicherweise auf dem Lande zwischen diesen Bauten und der Dorflandschaft bestehenden Einklang, einer intimen Note, entsprechend der Zweckbestimmung und den baumäßigen Kennzeichen.

Die auf dem Lande angestellten Untersuchungen, die Gelände Vermessung und die am ursprünglichen Standort erfolgte Lageplanaufnahme dienen als Unterlagenmaterial zur Festlegung des neuen Standorts, d. h. natürlich unter Berücksichtigung aller, vom Hauptgesichtspunkt der Standortfestlegung; der *thematischen Eingliederung*, geforderten Zugstände.

Die dieser Phase der Wiederaufbauarbeiten angehörenden Details umfassen:

— die Vermessung des Geländes, das aufgrund eines Studiums der vorgesehnen Thematik und der Kennzeichen des Museumsgeländes sowie der landschaftlichen Besonderheiten als neuer Standort in Betracht gezogen wurde;

— die Ausarbeitung eines Projekts, das die Wasserläufe und Zugangswege festhält;

— die Ausarbeitung eines Projekts zur landschaftlichen Gestaltung der neuen Umgebung des überführten Bauwerks, aufgrund der Aufnahme des ursprünglichen Standorts und unter Berücksich-

ținând seama și de situația reală din muzeu, deoarece nu se poate concepe, decît o adaptare aproximativă, adeseori o sugerare doar, a modului original, prin unele lucrări de replantare, și aceasta din motive de protejare a mediului natural din incinta muzeului.

4. Reconstrucția

În faza de reconstrucție care adeseori este o restaurare monumentală a unei unități de arhitectură sau tehnică populară, documentația de care se uzează este, în totalitate, cea întocmită în fazele anterioare.

Un rol esențial îl joacă în această fază *caietul de șantier*, care devine agenda unei înregistrări zilnice prin care muzeograful conduce, prin indicații precise în scris, operațiunea de reconstrucție, realizată, de regulă, de aceeași echipă de meșteri locali care au și demontat monumentul.

În introducere, se marchează planul de trasare în teren (planul fundațiilor și planul de organizare a întregii unități) după cercetările efectuate în teren și care au dat imaginea tipică a fenomenului în sat.

Trei categorii de documente sînt esențiale acum și trebuie consultate permanent de către echipa de meșteri: *releveul in situ* pe care s-a făcut și marcările de demontare, *proiectul de reconstrucție sau reconstituire și fotografiile* realizate în faza de demontare.

Întreaga operație, care de regulă durează mai mult de un an și jumătate, presupune o observație permanentă din partea muzeografilor, cu obligația fotografierii fiecărei faze de lucru și a detaliilor celor mai semnificative și, de la caz la caz, a filmării întregii activități, de la *a* la *z* pentru completarea arhivei documentare.

La acestea se mai adaugă *caietul de conservare* în care trebuie consemnate toate operațiunile de conservare și restaurare, pentru obiectele din inventarul respectivei unități.

5. Planul de organizare interioară

Ultimul document care trebuie pregătit înaintea dării monumentului, transferat în muzeu, în circuitul expozițional, este materialul științific și grafic privind reconstituirea (sau doar simpla reorganizare) a teritoriului.

Întocmirea sa ridică probleme deloc facile și care obligă, uneori, la ample cercetări comparative sau chiar și la analogii, în măsura în care obiectele de

tigung der tatsächlichen Aufstellung im Museum selbst, da sich nur eine ungefähre Anpassung, ja häufig sogar bloß das Suggestieren der ursprünglichen Aufstellungsweise, vermittels gewisser Aufforstungsarbeiten, verwirklichen läßt, bedingt durch Notwendigkeiten der Erhaltung der innerhalb des Museumsgeländes belegten Naturumwelt.

4. Der Wiederaufbau

Während der Wiederaufbauphase, die häufig eine monumentale Restaurierung eines Denkmals der bäuerlichen Architektur oder Technik darstellt, bedient man sich der in den vorausgegangenen Phasen ausgearbeiteten Dokumentation.

Im Verlauf dieser Phase fällt dem *Baujournal* eine wesentliche Rolle zu, das sich zu einem Notizbuch tagtäglich vorgenommener Aufzeichnungen gestaltet, aufgrund derer der Museograph anhand genauer schriftlicher Hinweise die Wiederaufbauarbeiten anleitet, die üblicherweise von der gleichen, aus dem Herkunftsgebiet des Bauwerks stammenden Handwerkergruppe ausgeführt werden, die auch das Abtragen des Denkmals besorgte.

Zunächst wird, aufgrund von Feldforschungen, die das typische Aussehen der Erscheinung im Dorf herausarbeiteten, der Grundriß, d.h. der Verlauf der Grundmauern und der Gliederungsplan der gesamten Einheit, am Aufstellungsort trassiert.

Drei Dokumentgattungen sind in dieser Phase von ausschlaggebender Bedeutung und müssen von den Handwerkern ununterbrochen berücksichtigt werden, und zwar: die am ursprünglichen Standort erfolgte *Vermessungsaufnahme*, in die auch die bei den Abtragungsarbeiten vorgenommene Markierung eingetragen wurde, das *Wiederaufbau- und Restaurierungsprojekt* und die während der Abtragsphase aufgenommenen *Photographien*.

Die gesamte, üblicherweise mehr als anderthalb Jahre dauernde Operation setzt eine ständige Überwachung seitens der Museographen voraus und erfordert das Photographieren jeder einzelnen Arbeitsphase, sowie der bezeichnendsten Details oder, — von Fall zu Fall, — zur Vervollständigung des Dokumentararchivs, das Filmen der gesamten Tätigkeit von Anfang bis zu Ende.

Zu dem bisher Erwähnten kommt noch das *Konservierungsjournal* hinzu, worin alle Konservierungs- und Restaurierungsarbeiten aufgezeichnet werden, denen man Inventarstücke der betreffenden Einheit unterzog.

5. Der Inneneinrichtungsplan

Das letzte Dokument, das vor der Freigabe zur Besichtigung des ins Museum überführten Denkmals vorbereitet werden muß, ist das, die Rekonstruktion oder die einfache Wiedereinrichtung der Innenräume betreffende, wissenschaftliche und graphische Material.

Dessen Zustandekommen wirft eine Reihe keineswegs einfach zu lösender Fragen auf, die manchmal umfassende vergleichende Forschungen und gar Analogien erfordern, soweit die der Phase, in

inventar, contemporane fazei în care am reconstituit monumentul sînt dificil de depistat sau au dispărut aproape în totalitate.

Depistarea și achiziționarea lor nu este încă totul. Modul de grupare sau instalare potrivit funcției fiecăruia și locului pe care-l ocupă, în situația activă (a utilizării lor) sau pasivă (a ne mai folosirii sau utilizării ocazionale), este o problemă delicată și dificilă, reclamînd — în afara unei exigente documentări, prealabile, bibliografice, și a unei riguroase cercetări pe teren — colaborarea unor localnici, care, chiar și atunci cînd nu au mai surprins un mod arhaic de organizare a interiorului, intuiesc exact dispunerea obiectelor, redînd prin aceasta, atmosfera originală, caldă, convingătoare, a interiorului, fără ostentația căreia nu de puține ori îi cădem victime, din dorința de a etala totul sau cele mai valoroase creații artistice, pentru a epata publicul vizitator.

6. *Dosarul organizării interiorului* se constituie din:

- raportul de cercetare științifică pe teren (și în bibliografie) a organizării interiorului;
- listele de materiale (obiecte muzeale);
- schițele de organizare (planuri și desfășurători);
- fotografiile realizate in situ.

VI. Concluzii

Am încercat prin cele de mai sus, un pas mai departe față de materialele apărute, pînă în prezent în literatura de specialitate, cu privire la întreaga activitate de cercetare științifică, prealabilă și paralelă operei de transfer și reconstrucție a unui monument, în muzeele etnografice în aer liber.

Materialul reface itinerariul unei munci îndobște cunoscută tuturor lucrătorilor din muzee cu acest profil, dar nu întotdeauna respectată în modul cel mai riguros.

Prin aceasta ne-am străduit să aducem o contribuție, în limitele propriei noastre experiențe, la formularea codului acestei activități, care trebuie să atingă cota unei înalte exigențe științifice și profesionale, în conformitate cu cerințele moderne și progresul științei muzeologice.

der wir die Einheit rekonstruierten, zeitgenössischen Ausstattungsgegenstände schwer zu finden oder fast vollkommen verschwunden sind.

Doch bedeutet deren Auffinden und Erwerben noch nicht Alles. Die Anordnung und Aufstellungsweise jedes einzelnen Gegenstandes, entsprechend seiner Zweckbestimmung und des innegehabten Platzes seiner aktiven Lage (d.h. im Falle seiner Benutzung) oder der passiven (bei Nichtmehrbeziehungsweise bloß gelegentlicher Benutzung) bildet eine heikle und schwierige Frage, die außer vorausgegangener bibliographischer Dokumentation und gründlicher Feldforschung, eine Zusammenarbeit mit den Einheimischen erfordert, die, selbst wenn sie eine ertümliche Hauseinrichtung persönlich nicht miterlebten, sich immerhin die genaue Aufstellung der Gegenstände zu vergegenwärtigen vermögen, wodurch jene originelle, warme und überzeugende Atmosphäre zustandekommt, die die Bauernstube kennzeichnet, ohne daß dabei jene aufdringliche Note in Erscheinung tritt, der wir nicht selten zum Opfer fallen, aus dem Wunsche heraus möglichst viel, oder zumindest die wertvollsten Kunstschöpfungen auszustellen, um das Publikum zu beeindrucken.

6. *Die Inneneinrichtungs-Mappe* setzt sich aus folgenden Belegen zusammen:

- dem Bericht der wissenschaftlichen Feldforschung (die bibliographische Forschung eingeschlossen) die Stubeneinrichtung betreffend;
- den Sachlisten (Museumsgegenstände);
- den Einrichtungsskizzen (Grundriß und Aufrisse);
- am ursprünglichen Standort aufgenommene Photographien.

VI. Schlussfolgerungen

Im Obengesagten versuchten wir einen Schritt weiter zu gehen, gegenüber den bisher in der Fachliteratur veröffentlichten Arbeiten, die sich auf das gesamte Überführungs- und Wiederaufbauwerk bezogen, und zwar sowohl auf die vorher, als auch die gleichzeitig damit erfolgende wissenschaftliche Forschungstätigkeit im Rahmen der volkskundlichen Freilichtmuseen.

Unsere Arbeit rekonstruiert den Verlauf einer Tätigkeit, die allen Mitarbeitern derartig ausgerichteter Museen durchaus vertraut ist, nicht immer jedoch entsprechend berücksichtigt wird.

Wir suchten damit, aus unserer eigenen Erfahrung, einen Beitrag zur Schaffung eines Kodex für dieses Wirken zu bringen, das den Stand höchster wissenschaftlicher und beruflicher Ansprüche, entsprechend den modernen Forderungen und dem Fortschritt der museologischen Wissenschaft erreichen muß.